ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻՆ
Չեոէ Կը Մախուի Հատը 2 Սէնթ
ՇԱԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ 3 ՍԷՆԹ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐԱԿԱՆ

BAIKAR
An Armenian Daily
Organ of Democratic Liberal Party of Armenia
Published by
BAIKAR PUBLISHING COMPANY
990-998 Washington Street, Boston 18, Mass.
Telephone, Beach 3045
SUBSCRIPTION: $6.00 A YEAR

Ա. Տարի, Թիւ 113 — Երկուշաբթի, Մայիս 14, 1923, Պոսթըն — Monday, May 14, 1923 — Vol. I, No. 113

ՄԵՐ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ԱՊԱԳԱՆ

Մեր ներկայ անհուն դժբախտութեանց մէջ, ամենալուրջ մտահոգութեան արժանի է մեր բիւրաւոր որբերուն ապագան։

Անոնք մատաղ հասակնուն մէջ հաւաքուեցան որբանոցները, կերակրուեցան, կրթուեցան, բայց ահա ժամանակը մօտեցաւ, ա՛լ հետզհետէ որբանոցներէն դուրս պիտի ելլեն, ո՞ւր պիտի երթան, ի՞նչ պիտի ընեն, եւ ի՞նչ պիտի ըլլան։

Անոնցմէ շատերը Հայաստանէն դուրս ապրեցան, ոչ հայրենիքը ճանչցան ոչ ալ հօն կ'սպասէ իրենց ծնողք մը կամ ազգական մը, որուն սէրն ու գուրգուրանքը զիրենք կապէր երկրին, ոչ ալ ժառանգութիւն մը կամ հարստութիւն մը՝ հօն կ'սպասէ իրենց որ դէթ հացի խնդիրը զիրենք քաշէր դէպի Հայրենիք։ Վաղը երբ այդ դժբախտները որբանոցին շէմքէն դուրս ելնեն, ու ցրուած ցրուին աշխարհի չորս կողմը անորոշ ու աննպատակ, ալ ո՞վ մի ձգողական ոյժ կայ որ զիրենք քաշէ դէպի իրենց նախահայրենաւ երկիրը։ Անոնք կեանքի դաժան պայքարին մէջը պիտի կորսուին օտար մըթնոլորտի ու օտար յարկերու տակ, անոնց ծնողաց օճախները,— աւա՜ղ, պիտի մարին վերջնականապէս, եւ այս անհամար զոհողութիւնները անդառնալիօրէն պիտի կորսուին։

Միթէ ժամանակը հասած չէ՞ ալ անոնց ապագան խորհելու, անոնց տեղ մը պատրաստելու, ապրելու հնարաւորութիւն ստեղծելու, հետզհետէ որբանոցներէն ելլողները հօն առաջնորդելու, որպէս զի ապրին — բարգաւաճին, իրենց աւերակ օճախները շէնցնեն։

Ո՞ւր պէտք է ընտրել այդ տեղը բացի Հայաստանէն, իրենց նախնիքներուն ու քաջորդներուն հայրենիքէն, որուն սահմանները թէեւ նեղ են այսօր, բայց անոր մէջ կան ընդարձակ հողամասեր, որոնք դեռ անբնակ ու անմշակ կը մնան Ջրաբաշխութեան անկատարութեան պատճառաւ, զորոնք քիչ ծախսով կարելի է ոռոգել, արդիւնաբեր ընել ու բաժնել այդ անբախտներուն, որպէս զի ունենան մէկ մէկ հող որուն վրայ աշխատին, ապրին ու ընտանիք կազմեն։

Օրինակ առնենք Էվջիլեարի դաշտը, որ այսուհետեւ Հիւսիսաշէն դաշտ պիտի կոչուի,— որուն ոռոգումը 50 հազար ոսկի բուղի, կամ 25 հազար տոլարով պիտի կատարուի գործը եւ Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտէն սահմանած է, որով 4500 — Հէքթար բամպակամշակութեան հող պիտի բացուի, որուն ամէն մէկ հէքթարը հինգ ու կէս տոլարով շահուած պիտի ըլլայ, մինչդեռ բամպակամշակութեան յարմար ոռոգուած հողերուն հէքթարը — նուազագոյն գնով 1500 տոլար կ'արժէ,— ուրեմն Հիւսիսաշէնի 4500 հէքթարը առնուազն 5 միլիոն տոլարի արժէք մը կը ներկայացնէ, որ Հ. Օ. Կոմիտէն կը շահեցնէ Հայաստանին։

Ամէն տեղ ջուր կոխած հողերը այդ արժէքը կը բերեն, Եգիպտոս բամպակամշակութեան յարմար հողերուն հէքթարը — 2—4000 տոլար կ'արժէ, թող չափազանցութիւն չ'սեպուի ուրեմն եթէ Հիւսիսաշէնի հողերը անոր կէսէն ալ վար գնահատելով այդ առասպելական արժէքին կը հասնինք։

Այս հողերուն եկամուտն ալ այդ գինը կ'արդարացնէ, Հայաստանի մէկ հէքթար հողը միջին հաշուով 20 փութ այսինքն 320 քիլօ — զուտ բամպակ կուտայ, եթէ այդ հողերուն 2000 հէքթարը,— բամպակ մշակուի տարեկան 645 հազար քիլօ զուտ բամպակ կուտայ որ այօրուան գնով մօտ կէս միլիոն տոլար կ'ընէ.— Բայց այսօր բամպակին գինը բարձր ըլլալով անոր կէս գինը իբր հիմք առնենք դարձեալ կ'ունենանք,

	$250,000.00
250 թոնելաթօ ա՛լ բամպակի հունտ կուտայ որուն թոնը 40 տոլարէն հաշուելով՝	50,000.00
1000 հէքթար հողն ալ եթէ ուրիշ բարձր մշակոյթներու յատկացուի, ինչպէս ծխախոտ, բրինձ, այգի, պարտէզ եւն., հիմնուտ կուտայ՝	150,000.00
[illegible] հազար հէքթարն ալ ենթադրենք ցորեն ցանուի, ջըրուած ու կոյս հողերը առնուազն 1 ին տասը, այսինքն հէքթարի վրայ 1500 քիլօ զուտ հացահատիկ կուտան, կամ հազար հէքթարը, 15,000 հէքթօլիթր, միջին հաշուով հէքթօլիթրը 4 տոլարէն՝	60,000.00
500 հէքթարն ա՛լ տարի առ տարի հանգիստ պահելու համար հաշուի չենք դներ.	
Գումար՝	$510,000.00
Տասանորդ եւ զանազանք զեղչելով՝	60,000.00
Զուտ հասոյթ՝	450,000.00
Մեր երկիրները սովորաբար եկամուտին կէսը աշխատանքին փոխարէն կը վճարուի՝	225,000.00
Հողատէրներուն զուտ շահ	$225,000.00

Հողերը եթէ սովորաբար 4,50 առ հարիւր զուտ շահ բերեն իրենց արժէքը արդարացուցած կ'ըլլան, ուստի 225 հազար տոլարի այդ հասոյթը Հիւսիսաշէնի հողերուն արժէքը կը հասցնէ 5 միլիոն տոլարի, որ 25 հազարով ձեռք կը բերուի։

Զինադադարէն ասդին մեր ամբողջ նուիրատուութիւնները եթէ իրարու վրայ գումարենք այդքան շահ մը չկրցան տալ ազգին, որովհետեւ երբ բարեգործութեան հետ ազնուութիւնն ալ միանայ, այսինքն պետական ըմբռնումով — ըլլան մեր զոհողութիւնները այսպիսի հրաշալի արդիւնքներ կուտան։

Բայց հոս մեր նիւթէն չհեռանանք, քանի մեր որբեկներուն ապագան է որ մեզ կ'զբաղեցնէ առ այժմ, եթէ այդպիսի հող մը անոնց բաժնենք, հողին տէրը իրենք, մշակողն ալ իրենք ըլլան այդ 450 հազար տոլարն ալ իրենք վաստկին, ահա լաւագոյն եղանակը այս դժուարին հարցը լուծելու։

Ենթադրենք որ այս դաշտը որբախնամ մարմինը չինած ըլլար, եւ զայն իր սաներուն բաժնէր — իւրաքանչիւր որբի մէկ հէքթար հող տալով, 2000 որբի նոյնքան ա՛լ որբուհիի մէջ զայն բաժնած ըլլար, 2000 երիտասարդ ընտանիք կազմած պիտի ըլլար — ամէն մէկ երկու հէքթար կամ 2—3000 տոլարնոց — կալուածի մը տէր ըլլալով եւ կամ ամէն ընտանիքի տարեկան 225 տոլարի եկամուտ մը ապահովցուցած պիտի ըլլար, որ այդ երկրին մէջ լիուլի բաւական էր զանոնք ապրեցնելու։

Իբր երկրագործական գործիք ամէն 100 ընտանիքի մէկ թրըքթըր կը բաւէ, ուստի 20 թրըքթըր իր ամբողջ կազմուածքներով պէտք է այդ նորածիլ համայնքին աշխատութիւնները կատարելու, ինչ որ առաւելագոյնը 60 հազար տոլար կ'արժէ, գնել փոխադրել ամէնը մէջը ըլլալով։

Երկու հազար տուն պէտք է անոնց պատսպարելու համար, այս հարցը դիւրին կը լուծուի անախմբեր կառուցանելով, ինչպէս որ ճարտարարուեստական ընկերութիւններ չինած են իրենց գործաւորներուն համար, այսինքն 40—50 սենեականոց տներ կը շինուին, ամէն ընտանիքի մէկ սենեակ կը տրուի մինչեւ որ իրենք ի վիճակի ըլլան իրենց կարողութեան ու ճաշակին համեմատ տուներ կառուցանելու իրենց յատուկ։

Այդ շէնքերը կը շինուին միայարկ, պարզ քարով ու ցեխով, փոխանակ կիրի եւ որբերը իրենք կ'աշխատին անոնց շինութեան, պատերը գրեթէ ձրի կը կառուցուին, միակ ծախսը որ պիտի ըլլայ, երկու հազար քառակուսի մէթր փայտ եւ եւ կղմինտրն է։

Փայտը կարելի է մեր անտառներէն կտրել, կամ Վրաստանէն բերել, քառակուսի մէթրը 10 տոլարէն աւելի չ'արժեր, ինչ որ կ'ընէ 20 հազար տոլար, կղմինտրն ալ 30 հազար տոլար, վարպետ եւն. 25000 տոլար, ընդամէնը 80 — կամ որով ամէն տուն — 50 տոլարի կը նստի, 100 հազար — տոլարով կը վերջանայ։ միշտ ա՛լ մեր գիւղերուն մէջ ասկից աժանով տները շինուեր են։

Առաջին տարին այդ որբերը պէտք է կերակրել մինչեւ որ իրենց բերքը հասնի, բայց նոյն այդ ծախքը կ'ըլլայ երբ որբանոցի մէջ ա՛լ անոնք մնան, հոս պէտք է նկատենք որ որբանոցին վերջին տարին աշխատանքով կը բոլորեն, շահերնիս այն պիտի ըլլայ որ թէ աշխատութիւնը պիտի սորվին, թէ իրենց տները պիտի կառուցուին, եւ թէ հողերը մշակուին։

Ուրեմն վերջին ծախսը որ կը պահանջուի զանոնք որբ վիճակէն ընտանիքի տէր ընելու համար հետեւեալն է։

Դաշտը ոռոգելու համար՝	$25,000.00
20 թրըքթըր ամբողջ կազմուածքներով՝	60,000.00
2000 սենեակի համար՝	100,000.00
2000 տան համեստ կարասիներ.	50,000.00
ԳՈՒՄԱՐ՝	$235,000.00

Ուրեմն 4000 որբ կալուածատէր ընելու ընտանիք կազմել տալու համար վերջին ծախսը պէտք է 235 հազար տոլար ու կամ որբ գլուխ 59 տոլար։

Այսօր անոնք պահելու համար տարեկան որբ գլուխ 105 տոլար ծախք կ'ըլլայ, մեր որբախնամ հաստատութիւնները պարտք չպիտի՞ սեպեն արդեօք, մէկ անգամ ալ այս ծախքերը ընելով զանոնք կալուածատէր, ընտանիքի տէր եւ մարդ դարձնել, փոխանակ որբանոցներէն հանելով իրենց սեւ բախտին ձգելու։

Այս դաշտը միակը չէ որ այդ հրապուրիչ պատկերը մեզ կը ներկայացնէ, կայ անդին Շիրակի դաշտը, որ 15 հազար հէքթար է, բացի շրջակայ հողերէն որոնց ոռոգումը 400 հազար գնահատուած է։ Կայ նաեւ Մեղրիի ջրանցքին շինութիւնը, որ նոյնքան մեծաքաղաքագործութեան յարմար հողեր պիտի բանայ, կան նաեւ ուրիշ անմշակ եւ անտէր դաշտեր, հոս տեղը կը պակսի ամէնը մի առ մի յիշելու։

Կայ վերջապէս նշանաւոր Սարտարապատը, որուն ոռոգման համար զանազան ծրագիրներ կան եւ որ շրջակայ հողերով միասին 114000 հէքթար գնահատուած է, ըստ ճարտարագէտ Աղապապեանի վկայութեան եւ Հայաստանի Իտալական ներկայացուցիչ Մ. Կորինիի ծրագրին։

Հայաստանի մէջ արդէն գոյութիւն ունեցող ջրաբաշխութիւնը անկանոն ըլլալով, մշակութիւնը չէ կրցած անոնցմէ բոլոր բաւականին օգտուիլ, գիւղերուն շրջակայ հողերուն գրեթէ կէսը անմշակ կը մնան։

Անոնք փաստեր են որ հողն ու ջուրը կան, երբ զանոնք իրարու միացնենք հարիւր հազարաւոր մարդոց ապրելու տեղ կը բացուի։

Բայց այս աշխատանքները հազիւ մէկ երկու տարիէն կրնան արդիւնք տալ, այսինքն ճիշդ այն ատեն երբ մեր որբերը պիտի սկսին որբանոցներէն դուրս ելնել, եթէ հիմակուընէ չ'սկսինք վաղը ուշ մընացած կ'ըլլանք։

Եթէ սպասենք որ մեր բիւրաւոր որբերը որբանոցներէն դուրս ելլեն, եւ անկէ վերջ զանոնք տեղաւորելու կամ պատսպարելու սկսինք, մէկ անգամէն մեզի 50 հազար տուն, 500 թրըքթըր, մէկ խօսքով միլիոններով տոլար, եւ քանի մը տարի ժամանակ պէտք կ'ըլլայ, այն ատեն անհնարին կ'ըլլայ անոնց ամենուն հասնիլ ու դժբախտութիւնը կը կրկնուի։ Այս բաները մաս առ մաս եւ տարուէ տարի շինուելով ի գլուխ կ'ելլեն, խընդիր է թէ այդ պարագային նոյն իսկ մեր սեփական միջոցներով պիտի կարողանա՞նք այս ամենուն հասնիլ։

Չէ՞ կարելի Ամերիկայի Նիր Իսթ Րիլիֆին կոչ ընել որ իր որդեգրած որբերուն համար իր բաժինը վերցնէ այս հսկայական աշխատանքէն, եւ մերիններուն համար ա՛լ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը իր բարձր հեղինակութեամբ կոչ ընէ ազգին, վերջին զոհողութիւնը պահանջելով այս ազգաշէն գործը կատարելու, որով թէ երկիրը շինուի թէ այս ոսկեհատիկները հօն հաւաքուին հաստատուին, աճին ու բազմանան եւ կենդանի արձաններ ըլլան անոնց փառքը յաւերժացնելու։

Վերջապէս չէ կարելի արդեօ՞ք ներքին թէ արտաքին փոխառութիւն մը կընքելով այդ երկրաշէն գործը կատարել,— ազգին բեկորները ապրեցնել, մեր կորուստները դարմանել, ու գոյութիւնը պահպանել։

Ե. ԿԱՐԻԿԵԱՆ

Ց. Գ.— Վերջին պահուն առացանք Նիր Իսթ Րիլիֆին մէկ տեղեկագիրը, ուրախութեամբ կը յայտնենք թէ նա սկսեր է արդէն համանման աշխատանքի մը, 1300 հէքթարի վրայ, զոր կը բաժնէ 1000 որբի, այսինքն ամէն մէկուն մէկ երրորդ հէքթար, (մօտ 13 տէօնիմ) հող տալով, առանց որբուհիները նկատի առնելու, քանի որ նա կը նախատեսէ ամէն որբ որբուհի մըն ա՛լ ընկեր առնելով այդ հողին վրայ պիտի կարողանան ապրիլ։

Րիլիֆը բամպակամշակութեան, ամէն մէկ հէքթարին եկամուտը 155 տոլար կը հաշուէ, որուն աշխատանքը 22 եւ զանազան ծախքերը 15 տոլար կը հաշուէ, որով որբերը իրենք աշխատելով իրենց հողերը հէքթարի վրայ 15 տոլար միայն ծախք կ'ունենան, 140ը իրենց շահ կը մընայ, կամ մէկ երրորդ հէքթարին վրայ 186 տոլար կը շահին որ լայնօրէն բաւական է մէկ զոյգնոց ընտանիքի մը համար։

Րիլիֆը ամէն մէկ որբ ընտանիքի համար բնակարան մը շինել կուտայ, երկու սենեակ մէկ խոհանոցով, որուն քարն ու ցեխը եւ տանիքը ծածկելու հողը տեղւոյն վրայ գտնելով, շինութեան ա՛լ որբերը աշխատցնելով, մի միայն փայտին համար է որ դրամ կը վճարուի, որուն 25 տոլար ծախս կ'երթայ, այսինքն ամէն երեք կտորնոց մէկ բնակարանը 25 տոլարով կը շինուի։

Ամէն երկու կտոր հողի վրայ այսօ երկու բնակարան շինել կուտայ, որպէս զի ամէն երկու ընտանիքներ քով քովի դրացի ապրելով հանդերձ, ամէն մէկն ալ իրեն հողին վրայ եղած ըլլայ։ **Այս փլանով սկսուած է 1000 ընտանիքի** համար գիւղ մը շինուիլ։

Նիր Իսթին տեղեկագիրը ճիշդ ժամանակին կը հասնի եւ կը հաստատէ մեր ծրագրին համեստութիւնը. մենք ամէն որբ ընտանիքի համար 2 հէքթար հող նախատեսած եւ եկամուտը 200 տոլար գնահատած էինք։

Մինչդեռ Նիր Իսթը ամէն որբ ընտանիքի մէկ երրորդ հէքթար հող կուտայ որուն եկամուտը 186 տոլար կը գրտնայ եւ բաւական կը սեպէ ընտանիք մը ապրեցնելու։

Մենք կը նախատեսէինք ամէն մէկ ընտանիքի մէկ սենեականոց բնակարան մը, որուն շինութիւնը 50 տոլարով կը շինուի։

Մենք հեռուէն չափելով որքան կարելի է զգուշաւոր եղած ենք մեր հաշիւներուն մէջ, որպէս զի անակնկալներու առջեւ չգտնուինք, մինչդեռ Րիլիֆը փորձառութեան վրայ հիմնուած է, եւ իր տեղեկութիւնները ա՛լ կասկածէ դուրս են։

Այս մասին Ազաթոն Պէյին կարծիքը հարցուցինք, որ թէ իբր Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադիր եւ անոր կարեւոր անդամներէն մին, եւ թէ իբր երկրագործական մասնագէտ, եւ 40 տարուան փորձառութիւն կրող անձնաւորութիւն մը մեզի պատասխանեց թէ — այս եկամուտը նախնական երկրագործութեան համար լաւ է, բայց հետզհետէ ջանք պէտք է ընենք արդի գիտական երկրագործութիւնը մեր երկիրը մտցնելու, այն ատեն այս բերքերը առնուազն կը կրկնապատկուին, — օրինակ տուաւ Եգիպտոսը որուն բամպակի սովորական բերքը հէքթարի վրայ 640 քիլօ բարձրացած է, կան նաեւ ագարակներ բաւ, որոնք աւելի խնամուած ըլլալով ասկէց ա՛լ շատ աւելի բերք կուտան,

Միայն նախ եւ առաջ, Հայաստանի մէջ պէտք է ունենանք բաւ, գործնական երկրագործութիւն վարժեցնելու դպրոց մը, որպէս զի մեր շրջանաւարտ որբերը հօն փոխադրենք, տարի մը դէթ կարող մասնագէտներու հսկողութեան տակ հողին վրայ աշխատցնենք, որպէս զի վարժուին հերկելու, սերմանելու, քաղելու եւն., եւ այդ տարուան եկամուտն ա՛լ իրենց իբր դրամագլուխ տանք, որպէս զի մտնեն կեանքի պայքարին մէջ ապրին իբր մարդ, իբր քաղաքացիներ։

Բայց ասոր համար, աւելցուց, պիտանի հարկաւոր է, ազգը յոգնած է եւ յուսահատած, պէտք է ճիգ մը եւս ընէ եթէ կ'ուզէ որ իր անցեալ զոհողութիւնները չ'կորսուին, այլ արդիւնաբերուին ու հիմնաւորուին։

Ե. Կ.

ԼՕԶԱՆԻ ԳՈՆՖԷՐԱՆՍԸ

ՌՈՒՍ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՎՈՐՈՎՍՔԻԻ ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՕԶԱՆ, Մայիս 11.— Վորովսքիի սպանութիւնը ազդարարութիւն մը եղաւ Մերձ. Արեւելքի Գոնֆէրանսի պատուիրակներուն թէ Գոնֆէրանսը չափազանց կ'երկարաձգուի եւ յապաղումները նոր կնճռոտութեանց պատճառ կը դառնան, փոխանակ խաղաղութեան ճամբան հարթելու։

Զուիցերիոյ դաշնակցային խորհուրդը այսօր զեկոյց մը կը հրատարակէ եւ ցաւ կը յայտնէ Ռուսերուն վրայ եղած յարձակման համար եւ մանաւանդ այն պատճառաւ որ սպանութիւնը պատահած է քաղաքի մը մէջ, ուր նիստ կը գումարէ խաղաղութեան գոնֆէրանս մը։ Խորհուրդը որոշեց ցաւ յայտնել զոհերու ընտանիքներուն, բայց Զուիցերիոյ քաղաքականութիւնը հանդէպ Ռուսիոյ պիտի չփոխուի եւ կառավարութիւնը պիտի շարունակէ պաշտօնապէս չճանչնալ Սովիէթ կառավարութեան գոյութիւնը։ Վախ կը յայտնուի Մոսկուա դանուող Զուիցերիոյ ժամադրողներու պատուիրակութեան համար, քանի որ Ռուս պատուիրակներ կը յայտարարեն թէ Ռուսիա փոխադարձ միջոցներու պիտի դիմէ։

Մարդասպան Գոնրատիի հարցաքննութիւնը շարունակուեցաւ այսօր որմէ յայտնի եղաւ որ ինքը ծառայած է Ռուս բանակին մէջ եւ Ս. Գէորգի խաչ առած է։ Դարձեալ ծառայած է Զօր. Գորնիլօֆի բանակին մէջ եւ Զօր. Վրանկէլի հետ, ընդդէմ Սովիէթ կառավարութեան։ Վորովսքի պոլշեւիքներու ականաւոր պետերէն մէկն է եւ Լէնինի վաղեմի բարեկամներէն մէկը, ինք ծնած է Լեհաստան եւ ազգաւ Հրեայ է։

Գոնֆէրանսի շրջանակներուն մէջ մահափորձին առթիւ ընդհանուր ջղագրգռութիւն կը տիրէ։ Թէեւ Վորովսքի ենթակայ պատուիրակ մըն էր եւ պաշտօնապէս ոեւէ մասնակցութիւն չունէր Գոնֆէրանսին աշխատութեանց մէջ, այսու հանդերձ կ'ընդունուի թէ սպանութիւնը արտակարգ դէպք մըն է եւ ընդհանուր փափաք մը կայ գործերը աւարտելու քաղաքական աղէտ մը չպատահած։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԼՕԶԱՆ ԿՈՒԳԱՅ

ԼՕԶԱՆ, Մայիս 11.— Կը հաւաստուի թէ Յունաստանի Արտաքին Գործոց նախարար Ալեքսանդրիս յառաջիկայ մէկ քանի օրուան միջոցին Լօզան պիտի գայ, Գոնֆէրանսին հաղորդելու համար որ գործերը պէտք է շուտ աւարտել թէ ոչ Յունաստան պիտի ստիպուի անջատ հաշտութիւն կնքել Թուրքիոյ հետ։ Միւս կողմէ Յոյներ եւ Թուրքեր այսօր դարձեալ ընդհարում մը ունեցան Գոնֆէրանսին մէջ, Յունաստան դանուող Թրքական ստացուածքներու հաշուեյարդարութեան հարցին շուրջ։ Թուրքեր յայտարարեցին թէ եթէ Յունաստան չընդունի Թուրք ներկայացուցիչներու կողմէ առաջարկուած կարգադրութիւնը, Թուրքեր խնդիրը պիտի լուծեն Թուրքիա դանուող Յունական ստացուածքին միջոցաւ եւ իրենց ուզած ձեւով հաշուեյարդարութիւն մը ընելով։ Վենիզելոս բուռն ճառով մը դիտել տուաւ որ ասիկա սպառնալիք մըն էր եւ կը ծառայէր ծածկելու Զմիւռնիոյ Հելլէն պանքաներուն դրաւումը Թուրքերու կողմէ։ Խնդիրը յանձնուեցաւ մասնագէտներու։

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱՇՈՒՆՉ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՈՍԿՈՒԱ, Մայիս 11.— «Սովիէթ կառավարութիւնը չփափաքիր որ խզում մը տեղի ունենայ Մեծն Բրիտանիոյ հետ եւ կը փափաքի խորհրդակցիլ, բայց Լորտ Քըրզընի վերջին ծանուցագրին պէս վերջնագիր մըն ալ չկրնար ընդունիլ» — այս յայտարարութիւնն ըրաւ Կանէցքի, արտաքին գործոց պաշտօնատան պատուիրակը այսօր գումարուած ժողովի մը մէջ։

Ժողովը բանաձեւ մը զուէարկեց, որով կը բողոքէ Անգլիական ծանուցագրին դէմ, եւ կը յայտարարէ թէ Ռուսիա պատրաստ է ի հարկին զէնքով ուժի դիմել ոեւէ պետութեան դէմ որ կը փորձէ ստրկ-

(Շար. տես 3րդ էջ)

ՊԱՅՔԱՐ

Entered at the Post Office at Boston, Mass., as second class mail matter.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ ստորագրուած յօդուածներու: Բաժնեգին, ծանուցում եւ ամէն գործառնութիւն ԿԱՆԽԻԿ: Ուեւէ դիմումի կամ նամակագրութեան պատասխանի ստանալու համար նամակադրոշմ ներփակելու է: Հասցէի փոփոխութեան համար նորին հետ մէկտեղ հինն ալ գրել եւ 5 սէնթ:

ԱՄԵՐԻԿԱ		ՀԱՏԸ ՉՈՐՍԻ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ 2 ՍԷՆԹ	ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	
Տարեկան	$6.00	ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐ 3 ՍԷՆԹ	Տարեկան	$6.00
Վեցամսեայ	3.00		Վեցամսեայ	3.50
Եռամսեայ	1.75			

ԵՐԿՈՒ ԿԱՐԵՒՈՐ ԴԷՊՔԵՐ
ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Անցեալ շաբթուան միջոցին երկու կարեւոր դէպքեր պատահեցան, որոնք կրնան հեռահաս ազդեցութիւն ունենալ Եւրոպայի քաղաքական կացութեան վրայ եւ ծանրակշիռ հետեւանքներ՝ ամբողջ աշխարհի համար:

Անգլիա վերջնագրի հանգամանք ունեցող ծանուցագիր մը ղրկեց Սովիէթ Ռուսիոյ, սպառնալով խզել իր ներկայ յարաբերութիւնները, եթէ Հնդկաստանի, Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի մէջ հականգլիական բրոբականտը չդադրի, Անգլիական հպատակներու եղած անիրաւութեանց ու վնասուց համար հատուցում չըլլայ եւ ուրիշ կարգ մը կէտերու մասին գոհացում չտրուի:

Գրեթէ միեւնոյն ժամանակ Անգլիական կառավարութիւնը, խորհրդարանի բեմէն եւ պատասխանատու նախարարներու բերնով, ցաւ յայտնեց որ Ֆրանսական կառավարութիւնը առանց իր դաշնակիցներուն, Անգլիոյ եւ Իտալիոյ հետ խորհրդակցելու, ճապճեպ պատասխան մը տուած էր Հատուցմանց համար Գերմանիոյ ծանուցագրին եւ հետեւաբար Անգլիա եւս անջատ պատասխանով մը պիտի պարզէր իր տեսակէտը այդ խնդրոյն մէջ:

Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ յարաբերութիւնները արդէն սերտ եւ սիրալիր չէին, յայտնի է սակայն թէ դրամատիրական պետութեանց մէջ, Միացեալ Նահանգներն ալ միասին հաշուելով, Անգլիան եղաւ որ ամէնէն առաջ ու աւելի մօտիկութիւն ցոյց տուաւ Սովիէթ Ռուսիոյ, անոր հետ առանձին առեւտրական համաձայնութիւն կնքեց եւ Ճենովայի գօնֆէրանսին գումարումով աշխատեցաւ համաձայնութիւն գոյացնել Մոսկուայի եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ: Միւս կողմէ Անգլիոյ մէջ գործաւորական կուսակցութիւնը, որուն ոյժը շատ աւելի զգալի է վերջին ընտրութիւններէն յետոյ, բուռն կերպով հակառակ է Անգլիոյ կողմէ ուեւէ ձեռնարկի ընդդէմ Սովիէթ Ռուսիոյ: Այս պայմաններու տակ, Բրիտանական դահլիճին կողմէ այնքան բուռն ձեւով յարուցուած խնդիրը եւ Մոսկուա ղրկուած վերջնագիրը չկրնար դիւանագիտական պարզ միջադէպ մը ըլլալ, եւ կարելի է առանց վարանման զայն նկատել Ռուսիոյ հանդէպ Անգլիական նոր քաղաքականութեան մը մեկնակէտը, քաղաքականութիւն մը որ լաւ խորհուած, ծրագրուած ու կշռուած է արդէն, եւ պիտի հետապնդուի գոնէ ցորչափ իշխանութիւնը կը գտնուի ներկայ կառավարութեան կամ ուրիշ պահպանողական դահլիճի մը ձեռքը:

Պէտք է գիտել թէ Անգլիա Ռուսիոյ մօտաւորութիւն ցոյց տալով իր ակնկալած տնտեսական եւ քաղաքական արդիւնքներէն գրեթէ ոչինչ կրցաւ ձեռք բերել: Ռուսիոյ հետ առեւտուրը կարեւոր գործ ու շահ չապահովեց Անգլիոյ գործարաններուն ու վաճառականութեան համար, իսկ քաղաքական տեսակէտով Հնդկաստանի մէջ գրգռութիւնները չդադրեցան, Աֆղանիստանի եւ Պարսկաստանի մէջ Անգլիոյ դէմ յարուցուած դժուարութիւնք վերջ չգտան, Ռուսեր շարունակեցին թիկունք կենալ Թուրքերու եւ Նեղուցներու ու Մերձ. Արեւելքի բոլոր խնդիրներուն մէջ Անգլեւռուս հակառակութիւնը շատ սուր հանգամանք եւ գրեթէ պայքարի ձեւ առաւ:

Անշուշտ կը յիշուի թէ Ճենովայի Գօնֆէրանսին մէջ, ուր Անգլիական Պատուիրակութիւնն Լոյտ Ճորճի ղեկավարութեան տակ այնքան նպաստաւոր ընթացք մը ունեցաւ Ռուսիոյ համար, Չիչէրինի յանձնուած դաշնակիցներու յիշատակագրին մէջ մասնաւոր կերպով շեշտուած էր թէ Արեւմուտքէն ելեւմտական օգնութիւն ստանալու համար Ռուսեր պէտք է դադրին Թուրքերը քաջալերելէ եւ օգնելէ անոնց Փոքր Ասիոյ մէջ պատերազմը շարունակելու Յունաստանի եւ անոր գլխուն վրայէն Անգլիոյ եւ դաշնակիցներու դէմ: Ճենովայի Գօնֆէրանսը վիժեցաւ արդէն, եւ Մոսկուա ոչ միայն նկատի չառաւ Անգլիոյ հոն այնքան պաշտօնական կերպով արտայայտած փափաքն ու ակնկալութիւնը, այլ Լօզանի մէջ այնպէս շարժեցաւ որ Լորտ Քըրզըն հոն աւելի գործ ունեցաւ Չիչէրինի քան թէ Իսմէթի հետ, եւ հաշտութեան դաշնագրին կնքումը անկարելի եղաւ առաւելապէս Ռուսիոյ դիրքին ու հակառակութեան պատճառաւ:

Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ պայքարը, Ասիոյ եւ մասնաւորաբար Մերձաւոր ու Միջին Արեւելքի տիրապետութեան համար, շատ հին է: Այդ պայքարը կանգ առաւ ժամանակաւոր կերպով եւ Անգլիա ու Ռուսիա իրենց վէճերը կարգադրելով զինակցեցան նոյն իսկ Գերմանիոյ դէմ, որ երկուքին ալ կ'սպառնար, ծովէն ու ցամաքէն: Լօզանի գօնֆէրանսին իրադարձութիւնները ցոյց տուին որ երկու մեծ պետութեանց հինաւուրց հակառակութիւնը վերսկսած է եւ ուժեղ կերպով կը գործէ արդէն, եւ հետեւաբար անխուսափելի էր որ Անգլիա այս կացութեան պատշաճ քաղաքականութիւն մը գծէր ու զայն հետապնդելու համար գործի սկսէր:

Տակաւին բոլորովին կանխահաս պիտի ըլլայ ուեւէ գուշակութիւն ընել թէ Մոսկուա ի՞նչ պիտի պատասխանէ Անգլիական ծանուցագրին եւ այնուհետեւ ի՞նչ երեւոյթ եւ ուղղութիւն պիտի ստանան դէպքերը, տարակոյս չկայ սակայն թէ խնդիրը շատ ծանրակշիռ եւ ճակատագրական հանգամանք մը ունի ամբողջ Արեւելքի եւ անոր ժողովուրդներուն համար:

Նոյնքան կարեւոր է Հատուցմանց խնդրոյն մասին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ ստեղծուած նոր կացութիւնը:

ԱԹԵՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՆՈՐԱԿԱԶՄ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ — ԽՆԱՄԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԻ — ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆՆԵՐ ԳԱՂԹ. ԿԱՅԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ — ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱԿԱՆԱՑԱՒ

Թրակիոյ Առաջնորդ Փէրտահճեան Սրբազանի Աթէնք ժամանումին զուգադիպող կարգ մը անհաճոյ եւ վնասակար դէպքերու բերումով Յունաստանի Գաղթ. Օգն. Կեդր. Մարմնոյ յարգելի անդամներէն ոմանք յուսալքուած եւ քաշուած էին գործունէութեան հրապարակէն եւ գործերը կաղն ի կաղ ընթանալու դատապարտուած, ի վնաս տարաբախտ հայ բեկորներուն: Գործերը այս վիճակին մէջ էին երբ հոս հասաւ Պատրիարքարանի լիազօր ներկայացուցիչ Գեր. Կարապետ Եպս. Մազլըմեան, որուն ծրագրով եւ արտակարգ իրաւասութիւններով:

Մազլըմեան Սրբազան դէպքերն ու դէմքերը քննելէ յետոյ, այժմ սկսած է զանազան անհրաժեշտ մարմիններու կազմութեան: Ներկայիս կազմուած է Քաղաքական Ժողովը, որուն կ'անդամակցին Տիարք Մ. Ազնաւորեան, Ս. Թագւորեան, Ազատեան, Մարտիկեան եւ մի քանի ոչ Իզմիրցի ազգայիններ: Քաղաքական Ժողովի կազմութեան առթիւ Մազլըմեան Սրբազան մասնաւոր տեղ մըն ալ տուած է քաղաքական կուսակցութեանց, եւ նորընտիրներու այդ հանգամանքն ալ նկատի ունեցած է, գօալիսիօն դահլիճ մը կազմելու նպատակով: Յուսալի է որ նորակազմ այս մարմինը պիտի ունենայ յիշատակելի գործունէութեան շրջան մը, տառապեալ հայ գաղթականներու անտանելի վիճակին բարելաւման եւ արիւնոտ վէրքերուն դարմանումին համար, քանի որ անիկա կը ներկայացնէ ազգային բոլոր շերտաւորումներն ու հոսանքները, ինչպէս նաեւ գաղութները, եթէ երբեք կարելի է գաղութ նկատել Իզմիրը կամ Թրակիան, Պոլիսն ու Կիլիկիան:

Քաղաք. Ժողովը օգտուելով Տիար Մ. Սմպադի ներկայութենէն՝ յարմար եւ անհրաժեշտ նկատած է անոր ներկայութիւնը խորհրդակցութիւններու եւ ժողովներու մէջ: Տիար Սմպադ անշուշտ պիտի չմերժէ իրեն եղած այս առաջարկը եւ իրեն օգտաշատ թելադրութիւններով նոր մղում մը պիտի տայ խնամատարական գործին: Ժողովը նկատի ունենալով արտաքին օժանդակութեան եւ նպաստներու զգալի [illegible], որոշած է մասնաւոր պատուիրակ մը ղրկել զանազան գաղութներու մօտ պարզելու համար անոնց, Յունաստան ապաստանած 60,000ի հասնող գաղթականութեան նիւթական թշուառութիւնն ու անոր գոյութեան սպառնացող անխուսափելի վտանգը, բան մը որ մօտիկ ապագային մեզ պիտի դնէ պաղ իրականութեան մը առջեւ՝ եթէ երբեք դէպքերը այսպէս շարունակուին առանց ընդմիջումի:

Խնամատարական մարմնոյ անդամներէն ոմանց քաշուելուն եւ մէկէ աւելիներուն նորակազմ Քաղաք. Ժողովոյ մաս կազմելուն համար, որոշուած է կազմել նոր մարմին մը, միշտ նկատի ունենալով զանազան հոսանքներու եւ բնակչութեանց ձայներուն միացման անհրաժեշտութիւնը:

Մենք զանազան առիթներով շեշտած էինք պէտքը դարմանատուններու, գաղթ. կայաններու գիւղերու մէջ, անիրաւուած ժողովուրդի մը անօք եւ անօգնական զաւակներուն կեանքին փրկութեան համար, երբ համաճարակներ ու զանազան հիւանդութիւններ սկսած էին իրական պատուհաս մը դառնալ: Ուրախ ենք որ Մազլըմեան Սրբազանն ու Ազգ. իշխանութիւնները ընդառաջ երթալով մասնագէտներու փափաքին, սկսած են մէկէ աւելի դարմանատուններ հաստատել Աթէնքի եւ Պիրէոսի շրջակայքի կայաններուն մէջ: Փափաքելի է որ այս կարգադրութիւնները իրենց արձագանգը գտնեն հեռաւոր անկիւններու մէջ լքուած դժբախտներու մօտն իսկ: Բայց ազգային հիւանդանոցի մը պէտքը խիստ զգալի դառնալ սկսած է, Հելլէն եւ օտար հիւանդանոցներու ցոյց տուած անհիւրընկալութեան բերումով, այնպէս որ այսօր տասնեակ մը հիւանդներ դուրս կը մնան: Վերոյիշեալ հաստատութիւնները սահմանափակ հիւանդներ միայն կ'ընդունին, ոչ թէ չկամութեամբ, այլ դժբախտ պարագաներու եւ պայմաններու հետեւանքով: Տնտեսական տագնապը նորանոր անկարութիւններու ծնունդ տալ սկսած է, որոնց առջեւ նահանջել պարտաւորուած են բարենպատակ այդ մարմիններն ու կազմակերպութիւնները: Վերջապէս մենք մեր չնչին լումաներով պէտք է դիւրացընենք անոնց, մանաւանդ Հելլէններու մարդասիրական աշխատանքը, հոս հոն գաղթականութեան մը կեդրոնին մէջ հաստատելով համեստ հիւանդանոց մը, մեր լքուածները փրկելու համար:

Հայութիւնը նոր անակնկալներու նախօրեակին մէջ կը գտնուի այս երկրին մէջ:

Մասնատուած Յունաստանը՝ իր կորուսած փառքն ու պատիւը վերստանալու համար պատրաստակամութիւն ցոյց կուտայ նոր զոհողութիւններ ընելու եւ զոհուելու: Հելլէն բանակը վերակազմուած է ու կ'սպասէ ազդանշանի մը Մարիցան անցնելու եւ բռնագրաւուած հողամասերը ազատելու համար Թրքական շարաշուք վարչութենէն:

Օրուան իշխանութիւնը վճռած է ընդառաջ երթալով ժողովուրդի փափաքին, չստորագրել հաշտութեան դաշնագիր մը որ չի համապատասխաներ Հելլէն արդար իրաւունքներուն: Ան հակառակ իրեն խաղաղասէր ձգտումներուն, այժմ [illegible] զէնքին եւ պատերազմի պատրաստութեան եւ կրնանք ըսել որ պատերազմը մօտալուտ է, եթէ երբեք Թուրքեր անփոփոխ մնան իրենց ամբարտաւանութեան մէջ եւ յամառին մնալ անողոք յաղթականի մը վայել դիրքին վրայ:

Հելլէն-Սերպ յարաբերութիւնները գոհացուցիչ հանգամանք մը ստանալ սկսած են, փոխադարձ եւ անկեղծ բարեկամութեան անհրաժեշտութիւնը երկու կողմերուն համար ալ ըմբռնելի դարձած ըլլալուն համար: Իսկ Հելլէն-Պուլկար թշնամութիւնը, եթէ երբեք սահմանի վրայ տեղի ունեցող կարգ մը չէթէական ընդհարումները թշնամութեանց արդիւնք նկատենք, կորսնցուցած է իրեն սուր հանգամանքը եւ շատ հաւանական է որ մօտ ատենէն բարւոք յարաբերութիւնները վերըսկսին երկու երկիրներու բոլոր մասերուն մէջ:

Վ. ԿԻՕՔՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սօֆիայի Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբէն ստացած ենք սոյն տեղեկագիրը, զոր հրատարակութեան տալով՝ Ամերիկահայ ազգայիններու լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք անոր մատնանշած կարգ մը կարեւոր կէտերու շուրջ, ու կը խնդրենք որ արդէն կազմուած եւ կամ՝ կազմուելիք տեղական հանգանակիչ յանձնախումբեր կրկնապատկեն իրենց ջանքերը, ժամ առաջ օգնութեան հասնելու համար մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԿԵԴՐ. ՆՊԱՍՏ.
ՄԱՐՄԻՆ ՀԱՅ ՏԱՐԱԳՐԵԼՈՑ

1. ԹԻՒԸ.— Պուլկարիա ապաստանող գաղթականներու թիւը կը հասնի մօտ 20,000ի, որուն գրեթէ 5,000 հոգին կ'ապրի բարեգործական միջոցներով, եւ որ միշտ աւելնալու վրայ է, քանի որ ապրելու համար քիչ շատ միջոց ունեցողներ՝ արդէն ծախսած են իրենց վերջին սէնթը:

2. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ.— Սօֆիայի մէջ կայ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբ մը, Պուլկար կառավարութենէն վաւերացուած, եւ անոր հսկողութեան տակ: Դիւրութեան համար՝ հարաւային Պուլկարիա ապրողներ ունին իրենց սեպհական յանձնախումբը Ֆիլիպէի մէջ: Կան նաեւ ենթայանձնախումբեր Վառնա, Ռուսճուգ, Պուրկազ, Եամպօլ, Հասքովա, Ուխոյն, Շումէն, Սլիվէն, Պօրիսօփկրատ, Փլէվէն, Թաթար Պազարճըգ, Այթօս, Քարնապատ, [illegible], Նովազագորա եւ Ստարազագորա:

Ֆիլիպէի Յանձնախումբը եւ ենթայանձնախումբերը իրենց հրահանգներն, ինչպէս նաեւ նիւթական օգնութիւնը կ'ստանան Սօֆիայի Կեդր. Յանձնախումբէն, միանգամայն օգտուելով տեղական հանգանակութիւններէն:

3. ՆՊԱՍՏԻ ԳՈՐԾ.— Կեդր. Յանձնախումբը օգնութիւն ստացած է Պուլկարահայ գաղութէն եւ արտասահմանի Հայ բարեգործական ընկերութիւններէ: Մերձ. Արեւելքի Նպաստամատոյցը մասնաճիւղերով $2,500ի գումար մը տուած է Ֆիլիպէի Յանձնախումբին:

Նպաստները կը բաշխուին Կեդրոնական Յանձնախումբի ձեռամբ՝ համաձայն ենթայանձնախումբերու վաւերացուցած ցանկին եւ տեղական կարօտութեանց: Բոլոր ենթայանձնախումբերը, Ֆիլիպէինն ալ մէջը ըլլալով, իրենց հաշիւներուն համար պատասխանատու են Կեդր. Յանձնախումբին, եւ այս վերջինն ալ Պուլկարական կառավարութեան:

4. ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ.— Գաղթականները ամենէն աւելի կը նեղուին դեղօրէից եւ բժշկական խնամքի չգոյութենէն: Կան բժիշկներ գաղթականներուն մէջ, սակայն անոնք արտօնուած չեն գործածել իրենց արուեստը: Հիւանդ գաղթա-

Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 20

ՏԻՋՊՈՒՐԿ.— Ակումբիս հրապ. ժողովը, կիրակի կ. ե. ժամը 1-ին: Պիտի ատենախօսեն Ընկ. Ա. Ն. Նալար եւ ուրիշներ:

ՀԷՅՎԸՐՀԻԼ.— Ակումբիս հրապ. ժողովը, կիրակի կ. ե. ժամը 1-ին, ԼԱՖԱՅԷԹ Հօլին մէջ: Պիտի ատենախօսեն Ընկ. Հ. ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ եւ Ընկ. Կ. Ց. ՓԱՓԱԶԵԱՆ:

ՈՒՍՏՐ.— Կիրակի [illegible] 30: Պիտի խօսին ընկերներ ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՄԱՅԻՍ 27

ՓՐՈՒԻՏԷՆՍ.— Կիրակի երեկոյեան ժամը 7.30 ին: Պիտի խօսին ընկ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՄԱՅԻՍ 30, (Տէքօրէյշընը Տէյ)

ԼՕԵԼ.— Չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 1.30 ին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ԼՕՐԷՆՍ.— Չորեքշաբթի երեկոյին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՅՈՒՆԻՍ 3

Վ. ՀՕԹՕՔԸՆ.— Կիրակի կ. ե. ժամը 1.30 ին: Պիտի խօսի ԸՆԿ. ՀՐԱՉ Երուանդ եւ ուրիշներ:

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Կիրակի երեկոյ ժամը 7.30 ին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՅՈՒՆԻՍ 10

ՓԷԹԸՐՍԸՆ.— Կիրակի կ. ե. ժամը 1ին: Պիտի խօսի ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱ.— Կիրակի երեկոյ ժամը 8 ին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՅՈՒՆԻՍ 17

ՏԻԹՐՈՅԹ.— Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2-ին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ՅՈՒՆԻՍ 24

ՇԻՔԱԿՕ.— Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին: Պիտի խօսին ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ուրիշներ:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 14, Երկուշաբթի

ՊՐԱՔԹԸՆԻ եւ Ս. ՊՐԷՅՆԹՐԻԻ Ակումբներուն միացեալ ընկերական ժողովը Պրաքթընի մէջ Երկուշաբթի երեկոյ: Ներկայ պիտի ըլլայ ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՄԱՅԻՍ 15, Երեքշաբթի

ՊՐԻՃՈՒՕԹԸՐԻ եւ ՄԻՏԼՊՕՐՕՅԻ Ակումբներուն միացեալ ընկերական ժողովը Պրիճուօթըրի մէջ Երեքշաբթի երեկոյ: Ներկայ պիտի ըլլայ ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՄԱՅԻՍ 16, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՔԷՅՄՊՐԻՃ.— Ակումբիս ընկերական ժողովը, Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 7.30ին, 40 Փրօսփէքթ Սթ.-ի սրահին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՍԸՄԸՐՎԻԼ.— Ակումբիս ընկերական երեկոյթը, Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8 ին, Winter Hill Ball Room-ի մէջ, 306 ՊՐՕՏՎԷՅ: Ընկերներ հանդերձ ընտանեօք կը հրաւիրուին:

ՄԱՅԻՍ 20

ՈՒՍՏՐ.— Ակումբիս ընկերական բացառիկ ժողովը, Կիրակի կ. ե. ժամը 1ին ակումբիս սրահին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ

ՄԱՅԻՍ 20

ՀԱՐԹՖԸՐՏ.— Արանց եւ կանանց ակումբներու միացեալ հանդէս-խնջոյքը Մայիս 20ին: Մանրամասնութիւնք տեղին վրայ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐ

ՄԱՅԻՍ 27

ՊՐԻՃՈՒՕԹԸՐ.— Ակումբիս առաջին դաշտահանդէսը, կիրակի օր ԿՐԱՆԺ ՓԱՐՔԻՆ մէջ: Պիտի ատենախօսէ Ընկ. Հ. ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ:

ՅՈՒՆԻՍ 24

ՓՐՈՎԻՏԷՆՍ.— Ակումբիս առաջին դաշտահանդէսը, Յունիս 24ի կիրակի օրը: Կազմակերպութիւններ թող նկատի առնեն այդ օրը:

ՅՈՒՆԻՍ 24

ՀԱՐԹՖԸՐՏ.— Արանց Ակումբի դաշտային հանդէսը, Յունիս 24ին: Մանրամասնութիւնք առնենին:

ՅՈՒԼԻՍ 1

ՈՒՍԸՐ.— Ակումբիս դաշտահանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՕԳՈՍՏՈՍ 26

ՀԱՐԹՖԸՐՏ.— Տիկնանց Ակումբին դաշտային հանդէսը Օգոստոս 26ին: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅՏ ՓԱՐՔԻ ՄԷՋ

ՅՈՒՆԻՍ 3

ՊՈՍԹՈՆ.— Ռամկ. Ազատ. Կուսակցութեան միացեալ անդրանիկ դաշտահանդէսը, կիրակի օր ՀԱՅՏ ՓԱՐՔԻՆ մէջ. նախաձեռնութեամբ Պոսթոնի, Քէմպրիճի, Ուօթըրթաունի, Չըլսիի, Սըմըրվիլի, Մօլտընի եւ Չարլսթաունի ակումբներուն:

ՅՈՒՆԻՍ 17

ՔԷՄՊՐԻՃ.— Ակումբիս դաշտային հանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՅՈՒՆԻՍ 24

ՄՕԼՏԸՆ.— Ակումբիս դաշտային հանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՅՈՒԼԻՍ 4, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՈՒՕԹՐԹԱՈՒՆ.— Ակումբիս դաշտահանդէսը (Անկախութեան օրը): Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՅՈՒԼԻՍ 15

ՊՈՍԹՈՆ.— Ակումբիս դաշտահանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՅՈՒԼԻՍ 29

ՉԸԼՍԻ.— Ակումբիս դաշտահանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք անեցին:

ՕԳՈՍՏ. 26

ՉԱՐԼՍԹԱՈՒՆ.— Ակումբիս դաշտահանդէսը, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնք տեղին վրայ:

ՍԵՊՏ. 2

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Պոսթոնի, Մօլտընի, Չըլսիի, Քէյմպրիճի, Ուօթըրթաունի, Չարլսթաունի եւ Սըմըրվիլի ակումբներուն:

կաններն ալ չեն ընդունուիր տեղական հիւանդանոցներու մէջ, եւ կը բնակին՝ առողջներու հետ խառն՝ աղտոտ շէնքերու մէջ եւ ապառողջ պայմաններու տակ՝ որոնք բնականաբար համաճարակի աղբիւրներ են:

5. ՊԱՐԷՆԻ ՀԱՅԹԱՑԹՈՒՄ.— Կեդրոնական Ցանձնախումբը զուրկ ըլլալով միջոցներէ, հազիւ կրնայ օրական չոր հաց մը տալ կարօտեալներուն: Մայրերն ու մանուկները առաջին զոհերն են այս կացութեան: Մեռնողներու թիւր համեմատաբար աւելի մեծ է այս թշուառներուն մէջ:

6. ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆ.— Պայքաններու խիստ կլիմային տաք հագուստեղէնի չգոյութիւնը՝ մեծագոյն մտատանջութիւնը կը պատճառէ, մանաւանդ որ այս եղկելի հայրենակիցները խճողուած են կիսաւեր շէնքերու մէջ: Ցաւեցայնն այն է՝ որ գաղթականներու մեծ մասը երկրորդ ձեռք մը ներքնահագուստ չունենալով՝ ենթակայ է միջատներու եւ զանազան հիւանդութեանց նախճիրներուն:

7. ԲՆԱԿԱՐԱՆ.— Բնակարանի վիճակը ամենէն գէշն է Պուրկազի, Նովոգակարայի, Սլիվանի, Հասքովայի եւ Քարնապատի մէջ, ուր գաղթականները կը բնակին ապառողջ կիսակատար զօրանոցներու մէջ քարէ ծածկուած սալայատակներու վրայ:

ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ.— Սօֆիա 60, Ռուսճուգ 200, Շուման 223, Վառնա 574, Ֆիլիպէ 400, Պուրկազ 400, Այթոս 202, Սլիվան 170, Եամպոլ 161, Սթարազակորա 545, Հասքովա 390, Պորիզոկրատ 159, Թ. Պազարճըգ 679, Քարնապատ 75, Շէրմանլըքէ 61, Փրովատիա 40, Ուխոն 57, Փլէվէն 104, Նօքովոլ 75, Նովազակորա 370: Գումար 4,966:

ՈՐԲԵՐՈՒ ԹԻՒԸ.— Այթոս 31, Եամպոլ 31, Հասքովա 45, Թ. Պազարճըգ 130, Սթարազակորա48, Քարնապատ 22: Գումար 307:

Այս 307էն դուրս են Ուխոն, Շուման, Փլէվէն, Ռուսճուգ, Վառնա եւ այլուր գտնուած որբերը:

Առձեռն գտնուած պաշտօնական տեղեկագրութեանց մէջ արձանագրուած գաղթականներու թիւր:

Ֆիլիպպէ 1,285, Պուրկազ 919, Այթոս 378, Սլիվէն 1,455, Եամպոլ 515, Նովազակորա 1,562, Պորեսովկրատ 477, Թ. Պազարճըգ 1,500, Քարնապատ 75, Շուման 477, Վառնա 2,080, Ռուսճուգ 569: Գումար 11,292:

ՄԵՔՍԻԿՈՅԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ՕՐԷՆՔԸ Կ'ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԻ

ՎԱՇԻՆԿԹԸՆ, Մայիս 10.— Քարտուղար Հիւզ եւ պետական պաշտօնատունը ուշադրութեամբ կ'ուսումնասիրեն քարիւղի վերաբերեալ այն օրինագիծը որ վերջերս ընդունուեցաւ Մէքսիկոյի Երեսփ. Ժողովէն եւ դեռ կը մնայ Ծերակոյտին սեղանին վրայ: Այդ օրինագծին բանաձեւումին համաձայն պիտի վճռուի թէ 1917էն առաջ Մ. Նահանգաց Մէքսիկոյի մէջ ձեռք բերած քարիւղի իրաւունքները բաւականաչափ պաշտպանուա՞ծ են թէ ոչ: Օրինագիծը եթէ նպաստաւոր գտնուի Մ. Նահանգաց շահուն, պիտի դիւրանայ Օպրէկոնի կառավարութեան ճանաչումը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ մէջ պտղատու ծառեր հասցնելու համար Հողագործական Ժողովրդական Քոմիսէրութեան կողմէ 6000 ծիրանիի եւ 5000 դեղձի տունկեր բերուած եւ գիւղացիներուն բաժնուած են:

Թթզղի տնտակները չատցնելու եւ աղնուացնելու համար տիպար այգիներ տնկուած են:

Մարախի դէմ պայքարելու համար Մոսկուա 1500 սրսկիչ ապսպրուած է:

ՍՈՒՏԱՆԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ 250 Անգլիական ոսկի ղրկած է Բարեգ. Ազգ. Պատուիրակութեան, ի նպաստ Փոքր Ասիոյ Հայ աղէտեալներուն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ գիւղատնտեսական վարկի բաժնին հրամանով ապսպրուած 800 գութանները ստացուած եւ գիւղերուն բաժնուած են:

Պետական առեւտուրի ընկ. թեան եւ Նախիջեւանի միջեւ կնքուած համաձայնութեան համեմատ Նախիջեւանը Հայաստանի 100,000 բութ աղ պիտի տայ:

ՀԱԼԵՊԻ մէջ կան 50,000 Հայ գաղթական: Ասոնցմէ 20,000ը եկած են Իզմիրի աղէտէն յետոյ, 10,000ը Կիլիկիոյ պարպումին առթիւ, իսկ 20,000 հոգի ալ հոն հաստատուած են մեծ պատերազմի միջոցին: Մեծ պատերազմէն առաջ մօտաւորապէս 20,000 Հայ կար Հալէպի մէջ, Հայ կաթոլիկներն ալ միասին հաշուելով: Բացարձակապէս նպաստի կարօտ են 6800 հոգի, մնացեալներն ալ առանց օգնութեան չեն կրնար ապրիլ: Տեղւոյն Ազգ. Միութիւնը 11 խան վարձած է բնակեցնելու համար բոլորովին կարօտները: Շատեր տակաւին բացօթեայ կը մնան: Վարբերդէն վերջերս լուր ստացուած է որ 20,000 նոր գաղթականներ պիտի գան:

ՄՐ. ՃԷՔՈՒԻԹԻ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Պ. ՄԱԿԻՆՑԵԱՆԻ ՀԵՏ.— Ամերիկեան Նպաստամատոյցի ընդհանուր տնօրէն Մ. Ճէքուիթ տեսակցութիւն մը ունեցած է Անգրկովկասեան Հանրապետութեանց Պոլսոյ ներկայացուցիչ Պ. Մակինցեանի հետ: Մր. Ճէքուիթ Հայաստան երթալ փափաքելով ուզած էր հասկնալ թէ Ամերիկեան Նպաստամատոյցի եւ Հայաստանի կառավարութեան միջեւ կատարուած բանակցութիւններ ի՞նչ արդիւնքի յանգած են: Պ. Մակինցեան այս պարագան Հայաստան հեռագրած ու պատասխան ստացած է թէ բանակցութիւնները վերջացած, պայմանագրութիւնը ստորագրուած եւ անոր պատճէնն ալ Պոլիս ղրկուած է: Մր. Ճէքուիթ չափազանց գոհ մնացած է այս լուրէն եւ մէկ քանի օր յետոյ մեկնած է Հայաստան:

ՊԵՐԼԻՆ հասած է Պ. Սիմէոն Փիրումեան, իբր լիազօր ներկայացուցիչ Կովկասեան երեք հանրապետութեանց: Գերմանիա արդէն ճանչցած ըլլալով Խորհրդային դրութիւնը, ընդունած է երեք հանրապետութեանց, այսինքն Վրաստանի, Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի գոյութիւնը: Պ. Փիրումեան բնիկ Գարապաղցի մտաւորական մըն է, որ Զարիզմի օրով շատ տառապած է իր ազատական գաղափարներուն համար:

ՊՈԼԻՍ ծանօթ Հայ արուեստագիտուհի Ֆէլէկեան քոյրեր Պ. Փօղոս Մակինցեանի ներկայանալով Հայաստանի թանգարանին նուիրած են հանգուցեալ գեղանկարիչ Պետրոս Ադամեանի գծագրութեան ալպոմը, որու մէջ մեծանուն վարպետը գծագրած է զանազան պատկերներ, ի մէջ այլոց նոր Նախիջեւանի տարազները ցուցնող գիւղացի տիպարներ: Ադամեան այդ էջին վրայ մատիտով գրած է թէ Նախիջեւան գտնուած ատեն գիշեր մը հաց չգտնելուն անօթի մնացած է:

ՑԱՌԱՋԻԿԱՅ Օգոստոսին Մոսկուայի մէջ պիտի բացուի համառուսական գիւղատնտեսական ցուցահանդէս մը, որուն պիտի մասնակցի նաեւ Հայաստան: Ցանձնախումբ մը կազմուած է Հողագործական քոմիսէր Երզնկեանի նախագահութեամբ, եւ Մոսկուայի հայ ճարտարապետները Հայաստանի համար տաղաւարներ պատրաստելու ձեռնարկ ըրած են:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ 307,000 փութ հացահատիկ ղրկուած է Հայաստան, նկատի ունենալով Հայաստանի պէտքը գարնանացանքի առթիւ:

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ժանտախտը որ մեծ վնասներ պատճառած էր Հայաստանի մէջ, իր թափը կորսնցուցած է մասնաւոր ջանքերու շնորհիւ, միայն մէկ քանի գիւղերու մէջ անասուններու հիւանդութիւն մնացած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զանազան շրջաններուն մէջ պետական դրամատան նախաձեռնութեամբ, փոխատու խնայողական ընկերութիւններ կազմուած են, ընկերութեան կանոնագիրը պիտի վաւերացուի կառավարութեան կողմէ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր Հաւու Գիւղի Ուսումն.
Ընկերութեան Մասնաճիւղերուն

Հակառակ կանոնագրի տրամադրութիւններուն գործադիր մարմինս (ընտրուած 1918ի Պատգ. Ժողովէն) մինչեւ այսօր առանց իրաւունք ունենալու կը շարունակէ իր պաշտօնը, մասնաճիւղերուն թոյլ ու չկամ վերաբերումին պատճառով:

Հակառակ մեր շատ մը դիմումներուն, որով կ'առաջարկէինք անմիջապէս պատգամաւորական ժողով գումարել եւ նոր մարմին մը ստեղծել, հարկ է ըսել որ մեր բոլոր դիմումներն ու աղերսանքներն մնացին անլսելի եւ անպատասխանի:

Մեր վերջին շրջաբերական նամակով արդէն ըսած էինք հարկ եղածը, այժմ վերջին անգամ ըլլալով թերթերու միջոցաւ, կ'ազդարարենք ձեզ եւ 20 օր միջոց կուտանք, որ այդ ժամանակաշրջանին մէջ փութանք պատգամաւորական ժողով գումարել եւ նոր կարգադրութիւններ ընել, հակառակ պարագային մենք մեզ ազատ կ'զգանք ապագայ դրամական եւ կալուածական կորուստներու պատասխանատուութենէն:

ՀԱՒԱՒԻ ՈՒՍՈՒՄՆ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԳՈՐԾԱԴԻՐ ՄԱՐՄԻՆ
(ԿՆԻՔ)

Հասցէ՝
142 Douglas Ave., —Prov., R. I.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ
(Շարունակուած Ա. էջէն)

ձգտումներ ընել ընդդէմ Ռուսիոյ անկախութեան:

Կը հաւատացուի թէ Ռուսիոյ պատասխանը Անգլիոյ պիտի յետաձգուի մինչեւ որ արտաքին գործոց նախարար Չիչէրին արտասանէ իր ճառը Մոսկուայի Սովետին առջեւ, որ բացառիկ նիստի մը հրաւիրուած է Շաբաթ օր կէսօրէ յետոյ:

Լէոնիտ Քրասին արտաքին առեւտուրի քոմիսէրը վաղը ճամբայ կ'ելնէ դէպի Անգլիա, ուր հաւանաբար ջանքեր պիտի ընէ դժուարութիւնները հարթելու համար:

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ
ՍԱՌԱՐԻ ԽՆԴԻՐԸ ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, Մայիս 11.— Սառարի հովտին կացութիւնը ուշադրաւ վիճաբանութեան առարկայ եղաւ այսօր Երեսփ. Ժողովոյ մէջ: Սառարի կառավարութիւնը անուանապէս Ազգաց Դաշնակցութեան ձեռքն է, բայց իրապէս Ֆրանսական հսկողութեան տակ կը գտնուի, կ'ըսուի թէ Երեսփ. Ժողովոյ մէջ զինադադարէն ասդին տեղի ունեցած վիճաբանութիւններու կարեւորագոյնը եղաւ ասիկա: Ազատական պետեր Սըր Ճօն Սայմոն եւ Հ. Էսքուիթ խօսեցան կառավարութեան անգործութեան դէմ ընդդէմ Ֆրանսայի եւ Լոյտ Ճորճ կողմէ ընդդիմութիւններով համաձայնութիւն յայտնեց անոնց: Լորտ Ռոպերթ Սէսիլ եւս խօսեցաւ ճառ մը, որ մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեց Ազգաց Դաշնակցութեան մէջ իր գրաւած դիրքին պատճառաւ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՌԱԿՏԱԾ Կ'ԸՍԷ ՆԻՈՒ

Նախկին ծերակուտական եւ այժմ Մ. Նահանգաց Թղթատարական Քարտուղար Նիու, Մէնֆիլտի (Օհայօ) մէջ ճառ մը խօսելով, ընդունած է թէ Հանրապետական կուսակցութեան մէջ բաժանում կայ եւ կոչ ըրած է կուսակցութեան միութեան, ընդդէմ «պլօքներու, արմատական թէօրիներ ունեցող անհատներու եւ մանր մանր հատուածներու»:

«Այսօրուան կ'ընդունիմ թէ բաժանում կայ Հանրապետական շարքերուն մէջ, բայց մեր Ռամկավարական հակառակորդներուն կացութիւնը աւելի լաւ չէ: Երկու կուսակցութիւններն ալ ներկայիս կը տառապին յարակցութեան պակասէն»:

Ռամկավարականներու մասին, ըսաւ Մր. Նիու, «Դատաւոր Քլարք, Վիլըսընեան ռամկավարութեան իբր թարգման խօսելով, կ'ըսէ թէ յաջորդ ընտրութեան մէջ խնդրականը պիտի ըլլայ Ազգերու Լիգան, մինչդեռ Ծերակուտական Հիչքաք, որ կուսակցութեան առաջնորդն էր այն ատեն երբ Լիկը վերջին անգամ բեմին կեդրոնը կը գրաւէր, կ'ըսէ թէ ատիկա խնդրական մը պիտի չըլլայ: Մր. Վիլեըմ Ճէնինկզ Պրայըն կ'ըսէ թէ կուսակցութիւնը կամ պէտք է «չոր» ըլլայ եւ կամ կործանի այն հեղեղին մէջ որ գինը պիտի ջախջախէ, մինչդեռ կառավարիչ Սմիթ ու իր խումբը կը պնդեն թէ դէպի յաղթանակ պիտի քալեն «Թացերու դրօշին ներքեւ»:

ԹԵՐԹՕՆ — Թիւ 67

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԵՂԻՆԱԿ
ՄԱՔՍԻՄ ԿՈՐՔԻ

ԹԱՐԳՄ. ՌՈՒՍԵՐԷՆԷ
ՎԱՀՐԱՄ ՀՐԱԼԵԱԿ

Ան կրկին կը կենայ. իր շուրջը՝ գետնէն գիշերը կը բարձրանայ: Ոլորուն շաւիղը կը պառկի, առուն աճապարանքով կը վազէ եւ թփերը հանդարտ տատանումով կը խշխշան:

Մարդուն կամաց մը կ'ըսեմ:

— Քալէ՛, եղբայր:

Կ'երթայ. մութին մէջ չի սայթաքիր, իսկ ես իրեն կռնակին վրայ կը սայթաքիմ:

Քարի մը նման վար կը գլորի ան, իսկ ես իրեն կը հետեւիմ:

— Եթէ ես հաւատամ, այն ատեն, շապա՞շ. ես ազատած չեմ, ո՛չ: Եղբայրս գինուորութեան մէջ խեղդուեցաւ, իսկ քոյրս Պիրաքիի մօտիկ քամիագործներուն(*) քով աղախին էր եւ անոնցմէ ծուռ ոտքերով մանուկ մը ծնաւ, որ չորրորդ տարին է որ չի քալեր: Կը նշանակէ աղջիկը յիմարութենէն կորսուեցաւ: Ո՞ւր է այժմ ան: Հայրը գինով մըն է, իսկ տղաս եղբայրը՝ ամբողջ հոգը սեփականացուց: Միայն ես հոս եմ:

Իր հետ խոնաւ մութին մէջէն, թփերուն արանքներով կը գտնանք, առուն երբեմն մենէ հեռու՝ խորութեան մէջ կ'երթայ, երբեմն կրկին մեր ոտքերուն առաջ կը գալարուի: Վերէն անադմուկ կերպով գիշերային թռչունները կը թռչին, իսկ անոնցմէ վեր, աստղերը կը ժպտին: Կ'ուզեմ արագ քալել, սակայն առջեւս մարդը չի շտապեր եւ անընդհատ կը մռլտայ, կարծես իր մտածումները հաշուելով եւ անոնց ծանրութիւնները կշռելով:

— Այս սեւ Ռաթքովը լաւ մարդ է: Ա՛լ նոր օրէնքի համաձայն կ'ապրի: Վիրաւորուածը կը պաշտպանէ: Ենթապան գիս փայտով կը ծեծէր, երբ ան յանկարծ գայն գետին զարկաւ: Տասնեւհինգ օր բանտարկեցին: Մեր ծանօթութիւնը ատկէ սկսաւ: Ան դուրս եկաւ. հարցուցի իրեն. «Այս գուն ի՞նչպէս կրնաս իշխանութեան դէմ գնել»: Այն ատեն ան ինծի պատմեց իր օրէնքները: Ես շիտակ քահանային գացի: Իսկ քահանան կ'ըսէ. «Օ՛, ահա թէ գուն ինչ տեսակ մտածումներ կը պատցնես»: Ռաթքովը քաղաքին բանտը տարին, ուր երեք ամիս մնաց, ես ալ տասնեւհինգ օր: Հոն ինծի կը հարցնեն. «Ի՞նչ բաւ անիկա»: — «Ոչինչ»: «Ի՞նչ սորվեցուց»: — «Ոչ մէկ բան»: Ես նոյնպէս յիմար չէի: Ռաթքովը վերադարձաւ: Ես ըսի. «Ներէ ինծի, ես ապուշ էի»: Ան կը խնդայ միայն. «Ոչինչ բան է», կ'ըսէ:

Առաջնորդս քիչ մը կը լռէ, յետոյ հանդարտ եւ նոր ձայնով մը կը շարունակէ.

— Անոր քով ամէն ինչ «ոչինչ բան է»: Արիւն ալ թքնէ նորէն «ոչինչ բան է»: Ուտելի՞ք չունի, նորէն «ոչինչ բան է»:

Յանկարծ կը հայհոյէ, կուրծքը ինծի կը դարձնէ, եւ ատամներուն մէջէն կը սուլէ:

— Ես ամէն բան կրնամ հասկնալ: Եղբայրս կորսուեցաւ, ատիկա գինուորութեան մէջ կ'ըլլայ: Քրոջս դէպքն ալ հազուագիւտ չէ: Իսկ այս մարդը ինչո՞ւ արիւնելու աստիճան չարչարեցին, ատիկա չեմ կրնար հասկնալ: Ես շան նման իր ետեւէն կը վազեմ, ուր որ հրամայէ: Ան գիս «հոգի» կ'անուանէ: «Հոգի» կ'ըսէ ու կը խնդայ: Իսկ իր միշտ չարչարուիլը ինծի զանակի հարուածներ կուտայ:

Եւ նորէն լկտաբար կը հայհոյէ, գինով վանականի մը նման:

Ջորը կը բացուի, իր պատերը դաշտի միջով կը դարձնէ եւ զանոնք ծռելով կը յուծուի մութին հետ:

— Էհ, կ'ըսէ առաջնորդս, այժմ մօտ ենք:

Կը նկարագրէ Օմաք տանող ճամբան, է իր ընկերներով:

Ես կը գտնայ ու մութին մէջ կը կորսուի, առանց գլխարկի: Իր ծանր քայլերը մութին մէջ մարելուն պէս կը նստիմ եւ չեմ ուզեր հեռուն երթալ:

Գիշերը խիտ կերպով գետնին վրայ պառկած կը քնանայ, ինչպէս թանձր ու թարմ խիղ:

Երկինքը ոչ աստղ ունի ոչ ալ լուսին, շուրջս ոչ մէկ կրակ. սակայն ամէն բան տաք ու լուսաւոր կը թուի: Ցնցողութեանս մէջ առաջնորդիս ծանր խօսքերը կը հնչեն, ինչպէս զանգակ մը, որ երկար ատեն հողին մէջ պառկած ըլլալով՝ ժանգով եւ հողով ծածկուած է ամբողջովին եւ թէեւ խուլ, սակայն նոր ձեւով մը կը հնչէ:

Դէմս կեցած է գիւղական ժողովուրդը, լուրջ եւ ուշադիր իմ ճառս լսելով, հոգսերով ծածկուած դէմքեր կ'երեւին, գիս իշխանութեան ձեռքէն մէկզի հրելով:

— Ահա թէ ինչպէս, կը մտածեմ զարմացած, եւ դժուարութեամբ կը հաւատամ եղածին:

Եւ կրկին կը մտածեմ:

— Այս երիտասարդը հրաշք կը փնտռէ: Ինքը հրաշք մըն է արդէն, քանի որ կեանքի սարսափներուն մէջ կրցած է իր դէպի մարդն ունեցած սէրը պահել: Ինծի ունկնդրող բազմութիւնն ալ հրաշք է, որովհետեւ անիկա խուլցած եւ կուրցած չէ, թէեւ երկար ատեն եւ խնամով զայն կուրացնել եւ խուլցնել աշխատած են: Իսկ ամէնէն մեծ հրաշքը՝ Միխայիլն

Հանդարտ ու մեղմ կը հասնին իմ մտածումներս: Ասիկա ինծի համար անսովոր եւ անպատմելի է: Ուշադրութեամբ ինքզինքս կը դիտեմ եւ սիրտս հանդարտօրէն կը խուզարկեմ: Կ'ուզեմ անոր մէջ անհանդստութիւն եւ վիճելի չփոթութիւններ գտնել: Լուռ խաւարին մէջ կը ժպտիմ եւ շարժելէ կը վախնամ, որպէս զի չըլլայ թէ թափեմ այն անծանօթ հրճուանքը, որով սիրտս մինչեւ շուրթերը լեցուած է: Հոգիս այս զարմանալի լեցունութեան թէ՛ կը հաւատամ եւ թէ չեմ հաւատար. ինծի համար հրաշալի գիտ մըն է ասիկա:

Կարծես վաղուց ծնած անծանօթ սպիտակ թռչուն մը կը քնանար հոգիս մառախուղին մէջ եւ ես այդ բանը չէի գիտեր ու չէի զգար: Եւ ահա առանց գիտնալու իրեն կը դպչիմ, ան կ'արթննայ եւ հանդարտօրէն առաւօտը կ'երգէ, սրտիս մէջ իր թեթեւ թեւերը կը դողդղան եւ իր երգին ջերմութենէն անվստահութիւնս կը հալի՝ աղնիւ արցունքներու փոխուելով: Կ'ուզեմ կարգ մը խօսքեր ըսել, ոտքի ելնել, երթալ, երգ մը երգել եւ մարդու մը հանդիպելով ազահօրէն գրկել զինքը:

Դիմացս Իոնի լուսաւոր դէմքը, Միխայիլի սիրելի աչքերը եւ Քօսթիայի խիստ ծիծաղը կը տեսնեմ. բոլոր ծանօթ եւ նոր մարդիկ կը վերակենդանանան, կուրծքիս մէջ կը միանան եւ զայն կը լայնցնեն: Ցաւցնելու աստիճան լաւ է:

(*) Քամիս — ըմպելի մըն է, ձիու կաթէն պատրաստուած:

ՅՈՐԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՅՈՐԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ
ՊՈՍԹԸՆԻ, ՊՐՕՎԻՏԷՆՍԻ, ՀԱՐԹՖԸՐՏԻ ԵՒ ՀԷՅՎԸՐՀԻԼԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԵՐՈՒ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԳԵՐԱՍԱՆ Յ. ԶԱՐԻՖԵԱՆԻ

ԲԵՄԱԿԱՆ 25 ԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ

Պիտի Ներկայացուի

ա) ՇԷՅՔՍՓԻՐԻ «ՀԱՄԼԷԹ» Ողբ. 1 Վարագոյր
բ) Լ. ՇԱՆԹԻ «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ» Տրամ 2 Վարագոյր
գ) ԲԻԼԻԲԻՆԻ «ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՀԱՄԲՈՅՐ» Քօմէտի 1 Վարագոյր

Մանրամասնութիւնները Առանձին Յայտագրերով

ՅՈՐԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԴԻՒԱՆ

ՅՈՐԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ Մայիս 20, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2-ին
ՓՐՕՎԻՏԷՆՍԻ ՄԷՋ Մայիս 23, Չորեքշաբթի Երեկոյ ժամը 8-ին
ՀԱՐԹՖԸՐՏԻ ՄԷՋ Մայիս 27, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2-ին
ՊՈՍԹԸՆԻ ՄԷՋ Մայիս 30, Չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 2-ին
ՀԷՅՎԸՐՀԻԼԻ ՄԷՋ Յունիս 3, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2-ին

ԱՆՆՄԱՆ ՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆ

Մէկ ազարակ չորս քաղաքներու մօտ, Խնամ առած։ Մէկ շէնք, ճնճղուկ։ Եօթը խանութ։ Երկու յարկեր տուն մը։ Երեք յարկնոց տուներ։ Պատմական... օգտուելի եւ անասնոց պէտք։ Դիմել՝

Մ. Գ. ԿԻՐԻԳԼԵԱՆԻ
140 Whitfield St., Dorchester, Mass.
Թէլ. Տօրչէսթըր 5322-m

ԱՂՋԻԿՆԵՐ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Աղջիկներ 16-էն 20 տարեկան Մետաքսի գործարանի մէջ գործելու։ Տեւական գործ, լաւ վճարում։ Նոր սորվողներուն կը վճարուի։ Անմիջապէս դիմէ մեր գրասենեակը՝
806 Washington St., Hollis փողոցին դիմացը, Պոյլսթըն կամ Տովըր փողոցներէն 4 վայրկեան։

New England Spun Silk Corp.
Mills-342 Western Avenue
Brighton District, Boston
and Newton Upper Falls, Mass.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Գործարանի մէջ օգնական մը կուզուի։ Ընտանիքով մէկը նախընտրելի է։ Լաւ չափաւորական, յարատեւ գործ։ Բնակութիւն յարմար տեղը։ Դիմել՝
Providence Drapery Rod Co.
(Վիթինվիլի մօտ)
Sutton, Mass.
Գործատէր՝ Յ. Յ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆ

ԾԱԽՈՒ ԿՐՕՍԸՐԻ ԽԱՆՈՒԹ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ

Կրօսըրի խանութ մը կը ծախուի, բանուկ փողոցի վրայ։ Հաստատուած գործ։ Ունի 5 հատ սենեակ, ամսական վարձքն է միայն $57։ Սոյն խանութը իր բոլոր կարասիներով եւ ապրանքով միասին կը ծախուի $1200ի։ Դիմել՝ 105 West 60th St., N. Y. City. (Թիւ 3079)

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Գործաւորներ կ'ուզուին քէնտի գործարանի մէջ գործելու համար։ Ցանկալի գործ եւ գոհացուցիչ վարձատրութիւն։ Անգլիերէն գիտնալ կարեւոր չէ։ Դիմել՝
Boston Marshmallow & Candy Works
383 Albany St., Boston, Mass.
Tel. Beach 5935

Ա Զ Դ

Հայ «Տրամ Օփերէթ» Խմբի ղեկավար Պ. Ս. Սուքիասեանի մնայուն հասցէն է՝
281 P. O. Box, Mad. Sq. Sta.
New York City

ԲՈԼՈՐ ԿԻՒՐԻՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Կիւրինոյ Հայրենակցական Միութեան ընդհանուր անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 1923 Մայիս 20 ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 1-ին, ՓԷՅՆ ՄԷՄՕՐԻԸԼ ՀՕԼ, 9 Էբըլթըն Սթ., Պոսթըն, Մէս.

Կը խնդրենք բոլոր հայրենակիցներէն որ անդամ են ու անդամ որ անդամակցութեան ներկայ ըլլան սոյն կարեւոր ժողովին։ Մանրամասնութեան բարի ըլլան նկատի ունենալ վայրը եւ ժամանակը։

Կիւր. Հայր. Միու. Վերջ. Վարչ. (Թիւ 3069) (Կ.Ն.Բ.)

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՀԱՆԴԷՍ

Քարբէ գիւղի Վերաշինութեան Ընկերութիւնը կը պատրաստուի 1923 Յունիս 24ին Կիրակի օրը դաշտային հանդէս մը։ Կը խնդրուի միւս բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այդ օրը։ Հանդիսավայրը է Պր. Կ. Թուման... Ալաբամայի...

Քարբէ Գիւղի Վեր. Ընկերութեան Ուսուցի Մասնաճիւղ

ԾԱԽՈՒ

Կը ծախուի կրօսըրի եւ Տէլիքէթէսըն խանութ մը, լաւ տեղ գտնուող։ Դիմելիք՝
356 Columbus Ave., Boston, Mass.
(Թիւ 3068)

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ

Հալէպէն Օր. Յայնիկ Օհանեան կը փնտռէ իր քեռիները Մարտիրոս եւ Աւետիս Թաթարեանները։ Ով ըլլայ անոնց կամ հասցէն գիտցողները հաճին հեռագրել՝
Nakashian, 125 Main St., Union Hill, N. J.

ԿՈՒԶՈՒԻ

Գործ յուսացող եւ նորոգող։ Ցարատեւ գործ եւ լաւ վճարում։ Դիմել «Պայքարի» Վարչութեան։ (Թիւ 3075)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Լօրէնսի Հայ Դպրոցին դաշտահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Յունիս 10-ին, յետաձգուած է Յունիս 8 ին։ (Թիւ 3073)

Կարգ. Յանձնախումբ

— o —

ՓԻՔՆԻՔ

Պօսթընի Եկեղեցւոյ Տիկնանց Ընկերութիւնը կը պատրաստուի Յունիս 8-ին փիքնիք մը տալ Հայաս Փարքի մէջ։ Կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի չի դրուել այդ օրը։ (Թիւ 3071)

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԲԱՆԲԵՐ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ ԳԻՐՔԵՐԸ
ԱՐԻՒՆՈՏ ՀԱՍԿԵՐԸ — Գին 50 Սենթ

եւ

ԼԻԼԻԹԻ ԱՂՋԻԿԸ — Գին 40 Սենթ

ԵՐԿՈՒՔԸ ՄԻԱՍԻՆ 75 ՍԵՆԹ

Մեծի Սրտոք կամ Նամականիշով գրել՝
VAHAN S. MALKASIAN
P. O. Box 73, Sta. A, Boston, Mass.
Դիմել՝ նաեւ «Պայքարի» հասցէով։

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ
ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 5—11
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐ 11—11

Մեր կ'անցնէք մեր ժամանակը աժէ, հրաւիրել։ Ձեր հանգստին համար բաց է Պատէ. Ալաւոր եւ սուրճ հաւաքոյթ...

456 ԹՐԻՄՈՆԹ ՍԹ., Վերի յարկը
ԱԿՈՒՄԲԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ